

دانشگاه پیام نور

مرکز اردکان

دانشکده علوم انسانی

رشته زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

عنوان

بررسی و تحلیل حسن و دل سبک نیشابوری

استاد راهنما

دکتر آسیه ذبیح نیا عمران

استاد مشاور

دکتر یدالله شکیبافر

نگارش

رضا امدادی

شهریورماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم بہ:

قطب عالم امکان، آرمان ہمہ می چشم انتظاران

حضرت ولی عصر (عج)

کہ دنیا نیاز مند ظہور اوست.

تقدیم بہ:

مادر، ہمسرو فرزندم

بہ پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمہ ایثار و از خودگذشتگی؛

بہ پاس قلب ہامی بزرگشان کہ فریادس است و سرگردانی و ترس در پناہشان بہ شجاعت می گراید و بہ پاس عاطفہ سرشار و کرمای امید بخش و جودشان کہ

در این سردترین روزگار ان بہترین است.

مشکروقدردانی

پاس بی کران پروردگار یکتا را که هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش را بنمونشان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش
مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیایان ساخت.

اکنون در آستانه می راهی نوبه پاس نعت بی حد پروردگار بر خود لازم می دانم پاسگزار تمام عزیزانی باشم که در برابر سختی ها
و ناملایمات یاری ام نمودند، به خصوص راهبانی استادان دکتر آسیه فیج نیا و دکتریدانه شکیبافر که از وجودشان بهره مند شده ام

چکیده

مولانا محمدبن یحیی سبیک از مردم خراسان و منتسب به نیشابور است. وی در زمان شاهرخ می زیست. سال وفات او (۵۸۲ق-۱۴۴۸م) بوده است. وی مردی دانشمند بود، و در خط و نظم و نثر نیز صاحب فن بود.

این نویسنده کتاب «حسن و دل» را به سال ۸۴۰ هـ ق ساخته است. «حسن و دل» داستانی است عرفانی که به زبان سمبولیک و با نثری مسجع نوشته شده و دارای تازگی ها و لطایف ویژه ای است. چنان که از متن داستان برمی آید انگیزه ی این تصنیف، نمایش تلاشی است پُر حادثه برای دستیابی به «آب حیات» که نویسنده پس از عرض تأویلاتی بسیار و در مسیر این تلاش ها آدمی را به عرفان رهنمون می کند و اما در این نمایش، صحنه، تن و جان آدمی است، بازیگران، اعضای آن! «حسن و دل» سبیک، بی شک می تواند در زمره ی یکی از شاهکارهای سمبلیک ایران و جهان قرار گیرد. چنین اثر ژرفی در کنار التذاد هنری حاصل از آن، شایستگی آن را دارد که مورد باز اندیشی و تأمل قرار گیرد، تا بدین وسیله بتوان با ژرف اندیشی و غور در ساختمان صوری، محتوای درونی، بلاغت حاکم بر بافت آن و سایر ویژگی های ساختاری در آن، موارد ارزشمندی را در آن یافت. به همین دلیل، محور کلی پایان نامه بررسی امکانات ساختاری و صوری نهفته در داستان «حسن و دل» ویژگی های محتوایی و تحلیل محتوا است. درک موارد مذکور یقیناً بیانگر اهمیت چنین داستانی و لزوم باز اندیشی در آن است.

پایان نامه حاضر به منظور بررسی و تحلیل «حسن و دل» سبیک نیشابوری، به شیوه ی کتابخانه ای نوشته شده است و یافته های پژوهش به شکل توصیفی و تحلیلی ارائه شده اند.

واژگان کلیدی

«حسن و دل»، آب حیات، عقل، عشق.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ج	چکیده
۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات
۴	۱-۱- بیان مسأله
۴	۲-۱- پرسش اصلی
۴	۳-۱- پرسش های فرعی
۵	۴-۱- سوابق و پیشینه تحقیق
۵	۵-۱- فرضیه ها
۵	۶-۱- اهداف تحقیق
۵	۱-۶-۱- اهداف کلی
۶	۲-۶-۱- اهداف جزئی
۶	۳-۶-۱- اهداف عملی
۶	۷-۱- داشتن هدف کاربردی برای بهره وران
۶	۸-۱- جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق
۷	۹-۱- روش کار
۷	۱-۹-۱- نوع و روش تحقیق
۷	۲-۹-۱- شیوه جمع آوری اطلاعات
۷	۳-۹-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۸	فصل دوم: معرفی سبک نیشابوری و آثارش
۹	۱-۲- شرح احوال و افکار سبک نیشابوری
۹	۲-۲- آثار سبک نیشابوری

۱۴	فصل سوم: معرفی حسن و دل و بررسی چندداستان رمزی مشابه آن.....
۱۵	۳-۱- خلاصه داستان «حُسن و دل» سیبک نیشابوری.....
۱۷	۳-۲- موارد اختلاف بین داستان منظوم و مثنوی سیبک نیشابوری.....
۱۸	۳-۳- بررسی و تحلیل چند داستان رمزی مشابه «حُسن و دل».....
۱۸	۳-۴- رمان گل سرخ و همسانی آن با «حُسن و دل».....
۲۱	۳-۵- بررسی مونس العشاق و همسانی آن با حسن و دل.....
۲۷	۳-۶- بررسی کتاب سَب رَس و جهی و شباهت آن با «حُسن و دل».....
۳۱	۳-۷- حسن و عشق غالب دده و «حُسن و دل» سیبک نیشابوری.....
۳۲	۳-۸- «حسن و دل» در منشآت قائم مقام فراهانی.....
۴۴	فصل چهارم: مکتب سمبولیسم و داستان های رمزی.....
۴۵	۴-۱- تشخیص.....
۴۵	۴-۲- داستان سرایی در قرن نهم.....
۴۷	۴-۳- مکتب رمانتیسم.....
۴۸	۴-۴- مکتب سمبولیسم.....
۴۹	۴-۵- تمثیل و جایگاه آن در ادبیات.....
۵۰	۴-۶- رمز.....
۵۴	فصل پنجم: بررسی و تحلیل عناصر داستانی حسن و دل.....
۵۵	۵-۱- بررسی و تحلیل عناصر داستان حسن و دل.....
۵۵	۵-۱-۱- شخصیت پردازی.....
۵۶	۵-۱-۲- انتخاب اشخاص داستان.....
۵۶	۵-۱-۳- عده ی اشخاص داستان.....
۶۰	۵-۱-۴- شخصیت ها.....
۶۱	۵-۱-۵- شخصیت ایستا، شخصیت پویا.....

- ۶۱-۱-۵-۶-شخصیت های اصلی.....
- ۶۱-۱-۷-شخصیت های فرعی.....
- ۶۲-۲-۵-گفت و گو.....
- ۶۲-۱-۲-۵-گفت و گوهای بیرونی.....
- ۶۳-۲-۲-۵-گفت و گوی نمایشی.....
- ۶۳-۳-۵-طرح (پیرنگ).....
- ۶۳-۱-۳-۵-کشمکش.....
- ۶۴-۲-۳-۵-هول و ولایا حالت تعلیق.....
- ۶۵-۳-۳-۵-بحران.....
- ۶۵-۴-۳-۵-صحنه.....
- ۶۷-۵-۳-۵-مقدمه داستان.....
- ۶۸-۶-۳-۵-تنه ی داستان(میانه داستان).....
- ۷۱-۷-۳-۵-پایان داستان.....
- ۷۱-۴-۵-زاویه دید.....
- ۷۳-فصل ششم:بررسی و تحلیل نکات رمزی و عرفانی حسن و دل.....
- ۷۴-۱-۶-آب حیات.....
- ۷۹-۲-۶-پیر.....
- ۸۰-۳-۶-توبه.....
- ۸۱-۴-۶-حسن.....
- ۸۲-۵-۶-خال.....
- ۸۳-۶-۶-«خضر».....
- ۸۴-۷-۶-ریا.....
- ۸۵-۸-۶-زلف.....

۸۶ صبر	۹-۶
۸۷ عقل و دل	۱۰-۶
۹۱ عشق	۱۱-۶
۹۷ غمزه	۱۲-۶
۹۷ غیرت	۱۳-۶
۹۸ مهر	۱۴-۶
۹۸ ناموس	۱۵-۶
۹۹ ناز	۱۶-۶
۹۹ نظر	۱۷-۶
۱۰۰ وفا	۱۸-۶
۱۰۰ وهم	۱۹-۶
۱۰۱ همت	۲۰-۶
۱۰۳ فصل هفتم: نتیجه گیری	
۱۰۴ نتیجه	۱-۷
۱۰۶ منابع و مآخذ	
۱۱۱ چکیده انگلیسی	

مقدمه

در ادب فارسی و آثار منظوم و منثور، نمونه های درخشان از « تمثیل » و داستان های « رمزگونه » دیده می شود، که شناخت و برخورداری از این گونه ها، بستگی به درک و دریافت خواننده ای دارد که بر اثر مطالعه و غور اصطلاحات و رموز آن آشنایی یافته باشد.

داستان های عاشقانه، رمزی از جمله موضوعات و مضامین ادب غنایی فارسی است که تعداد زیادی از شاعران فارسی زبان به آن ها رغبت نشان داده اند. بی شک این گرایش و توجه به دلیل جاذبه و کشش این گونه داستان ها است.

داستان های عاشقانه بسط یافته ی شعر غنایی است. در غزل مفهوم عشق به اشارتی بیان می شود، اما در داستان های عاشقانه همان مضمون بازو گسترده شده، در قالب داستانی کمال می یابد. آن چه در غزل انتزاعی و حکمی است، در داستان های عاشقانه صورت عینی و تفصیلی به خود می گیرد.

سرمنشای این گونه داستان ها به طور دقیق بر ما معلوم نیست، اما داستان سرایی در ایران پیش از اسلام وجود داشته و یکی از درونمایه های مهم این داستان ها عشق بوده است.

در میان داستان های عاشقانه ایرانی برخی ارزش های ادبی بسیار دارند؛ به خصوص آثاری که برگرفته از داستان های شفاهی و عامیانه است.

داستان های فارسی دارای شکوه و عظمتی خاص هستند. داستان عاشقانه تنها بیان ماجرای عاشقانه نیست، بلکه بیان عواطف انسانی، مسایل روانی و درونی و نشان دادن هنرهای کلامی و در نهایت ایجاد التذاذ ادبی است. عشق در این نوع داستان ها هدفی عالی تر را دنبال می کند و نتایج بزرگی را برای مردم به ارمغان می آورد. هم چنین مایه های اصلی داستان های عاشقانه چون هجران، فراق، وفاداری، وسوسه، عشق، حسد و گاه وصل را نیز در بردارد.

نظامی گنجوی با داستان های عاشقانه خود، یک قرن بعد مکتبی را بنا نهاد که ادبیات عاشقانه را به مرز بلوغ رساند و پیروان بسیاری یافت؛ او بسیاری از شاعران و نویسندگان را تحت تاثیر آثار خود قرار داد.

اوج داستان عاشقانه، قرن نهم تا دوازدهم است. در قرن نهم، منظومه هایی چون «سلامان و ابسال» جامی، «حسن و دل» فتاحی نیشابوری، «شمس و قمر» خواجه مسعود قمی نوع خاصی از داستان های عاشقانه را با عنوان داستان های عاشقانه ی رمزی، تمثیلی و استعاره ی بنیان می نهند. در قرن دهم به لحاظ کمی تعداد منظومه ها و نظیره ها به طور چشمگیری افزایش می یابد. در کنار داستان هایی که علی رغم تنوع نام ها، اسامی، ماجراها و اشتراکات بسیار فراوان درین مایه ها دارند، برخی تغنن ها و گونه های حاشیه ای نیز با مضامین عاشقانه شکل می گیرد.

به طور کلی منظومه های پس از نظامی یا تقلیدی از نظامی است یا متأثر از داستان های ایرانی و یا برگرفته از داستان های قرآنی.

در دوره بازگشت به بعد داستان های عاشقانه روبه افول می نهد و با شکل گیری ادبیات دوران جدید داستان های عاشقانه جای خود را به رمان های تاریخی، داستان کوتاه و رمان اجتماعی می دهند. در تمامی این داستان ها خصایص و بن مایه های مشترکی می توان یافت؛ که داستان مورد بحث پایان نامه را نیز شامل می شود. «حُسن و دل» قصه شاهزاده حُسن و شاهزاده دل، داستانی رمزی و عاشقانه است. درونمایه ی داستان، عشقِ شاهزاده «دل» فرزند «عقل» به شاهزاده «حُسن» فرزند «عشق» است که سرانجام پس از طی مهالک فراوان و جنگ های بسیار و مصائب گوناگون «دل» به «حُسن» می رسد. پایان نامه حاضر تلاش دارد تا این داستانِ عاشقانه ی رمزی و تمثیلی را از جهات و دیدگاه های مختلف بررسی و تحلیل کند.

فصل اول

کلیات

۱-۱- بیان مساله

آثار سبیک نیشابوری سرشار از نکات و استعارات ارزشمند عرفانی و ادبی در زمینه های مختلف است و تاکنون تحقیق جامعی درباره این نویسنده نوشته نشده است. نگارنده ی این رساله با توجه به علاقه مندی به این موضوع برآن شد در این باره به تحقیق و پژوهش بپردازد. این پژوهش، تحلیل و بررسی «حسن و دل» سبیک نیشابوری را در بر می گیرد، در عین حال نگاهی به این مقوله در آثار شاعران، نویسندگان و عارفان طراز اول زبان فارسی دارد. چنان که از داستان سبیک نیشابوری بر می آید، انگیزه ی تصنیف این کتاب، تلاش قهرمانان داستان برای دستیابی به «آب حیات» است، که نشان آن فقط در شرق یافت می شود، که آن هم در سرزمین عشق است و عشق را فرزندی «حُسن» نام که پدر او را در شهر «دیدار» جای داده است و در این شهر که «گلشن رخسار» خوانده می شود، چشمه ی «فم» نهان است که «آب حیات» در آن است. در این پایان نامه شاهد داستان رمزی هستیم که پیش از سبیک نیز مورد استفاده شاعران و نویسندگان بسیاری بوده است. حوزه کار ما در این پژوهش، در این زمینه است. در ضمن، در این پایان نامه، خود داستان «حسن و دل» به تنهایی و صرف داستان بودن مورد نظر نیست، بلکه تحلیل محتوایی، عناصر روایی نیز مورد بررسی قرار می گیرد.

۲-۱- پرسش های اصلی

- ۱- اصلی ترین عوامل موثر در تصنیف داستان «حسن و دل» سبیک نیشابوری چیست؟
- ۲- ویژگی های رمزی و محتوایی داستان «حُسن و دل» سبیک نیشابوری کدام است؟
- ۳- عناصر داستانی مانند شخصیت، روایت، طرح، زمان و مکان و ... در این داستان دارای چه ویژگی هایی هستند؟

۳-۱- پرسش های فرعی

- ۱- ویژگی های سبکی داستان «حسن و دل» از جنبه های زبانی، ادبی و فکری چیست؟

۲- ساختار داستانی «حسن و دل» چگونه است؟

۴-۱- سوابق و پیشینه تحقیق

با بررسی در مرکز اطلاعات و مدارک علمی سایت های دانشگاهی و پایگاه های اطلاعات مقاله ها مانند sid، magiran مشاوره با استادان و صاحب نظران هیچ گونه مطلب و مقاله قابل ذکری درباره ی این نویسنده یافت نشد. تنها اثر موجود درباره سبیک نیشابوری خود کتاب «حُسن و دل» و کتاب های تاریخ ادبیات، نظیر تاریخ ادبیات ذبیح الله صفا، هرمان اته، تذکره نصر آبادی و ... بود. بنابراین با توجه به نبودن منبع جامع و کاملی در این زمینه، نگارنده به بررسی موضوع پرداخته و از آن جا که اولین پژوهش در این زمینه می باشد؛ به طور یقین خالی از نقص و ایراد نخواهد بود.

۵-۱- فرضیه ها

- ۱- سبیک نیشابوری در «حسن و دل» به مسائل عرفانی و رمزی توجه بسیار داشته است.
- ۲- «حسن و دل» از جنبه های متعدد داستانی و روایی قابل بحث و بررسی است.
- ۳- نکته رمزی اصلی داستان «حسن و دل»، جستجو برای دست یابی به «آب حیات» است که در ادبیات ایران و جهان، حتی داستان های اساطیری نیز پیشینه مفصلی دارد.

۶-۱- اهداف تحقیق

۱-۶-۱- اهداف کلی

- ۱- بررسی و تحلیل مهم ترین گرایش ها، دیدگاه های فکری، اخلاقی در داستان «حسن و دل» سبیک نیشابوری.
- ۲- آشنایی مخاطب با داستان رمزی و عرفانی سبیک نیشابوری.
- ۳- شناخت ابعاد مختلف زندگی و شخصیت سبیک نیشابوری و درون مایه های کتاب «حسن و دل».
- ۴- آشنایی با عناصر داستانی و داستان پردازی.

۱-۶-۲- اهداف جزئی

۱- آشنایی بیشتر با سبک نیشابوری.

۲- بررسی ویژگی های منحصر به فرد موجود در «حسن و دل» سبک نیشابوری.

۳- قابل استفاده بودن برای علاقه مندان به این نوع پژوهش.

۱-۶-۳- اهداف عملی

شناساندن «حسن و دل» به عنوان یک اثر رمزی و پرداختن به مختصات، عناصر داستانی و چگونگی روایت در این اثر و این که اصل و ریشه این داستان از کجا است؟ آیا برگرفته و تقلیدی از آثار دیگران است؟ یا اثری ابتکاری است؟ نقش این داستان در سنت داستان پردازی فارسی و میزان تأثیرپذیری او از داستان پردازی کهن ایرانی چه قدر است؟

۱-۷- داشتن هدف کاربردی برای بهره وران

این اثر می تواند منبع و مرجع خوبی برای معرفی سبک نیشابوری و آثارش و هم چنین شناخت افکار و اندیشه هایش باشد. سعی شده است تا با تحقیق و بررسی «حسن و دل» زمینه های مناسبی برای تحقیقات بیشتر و شناخت بهتر از این شاعر شهیر فراهم آید، تا این تحقیق در اختیار اقشار مختلف جامعه و مخاطبان خاص قرار گیرد.

۱-۸- جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق

با توجه به این که «حسن و دل» سبک نیشابوری منبعی سرشار از موضوعات و اشارات گوناگون ادبی و عرفانی به شمار می آید و تاکنون تحقیقی، جامع و کامل درباره ی این بُعد از ارزش های ادبی داستان رمزی این شاعر نوینویسنده صورت نگرفته است، این تحقیق در نوع خود بدیع و تازه است.

۱-۹-۱- روش کار

۱-۹-۱-۱- نوع و روش تحقیق

از آن جا که این پژوهش تحلیلی و توصیفی بوده، روش آن توصیفی و تحلیلی با استناد به ابزارهای منابع کتابخانه ای است. برای جمع آوری اطلاعات از منابع مکتوب و شبکه های الکترونیکی نیز استفاده شده است.

۱-۹-۲- شیوه جمع آوری اطلاعات

ابتدا با مراجعه به داستان «حسن و دل» سیبک نیشابوری و با استفاده از روش فیش برداری، اشارات پراکنده در داستان این نویسنده جمع آوری شده؛ آن گاه با استفاده از اطلاعات شخصی و منابع معتبر، این فیش ها، غنی سازی شده و در نهایت با توجه به طرح کلی پایان نامه نسبت به نگارش آن اقدام گردیده است.

۱-۹-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش کار در این پایان نامه براساس تجزیه، تحلیل، استدلال، استنتاج، باز آفرینی و خلاصه کردن محتوایی اثر نامبرده، بر مبنای کتاب های موجود در این زمینه و داستان «حسن و دل» سیبک نیشابوری است که از مهم ترین مباحث نظری و کاربردی در این تحقیق است.

فصل دوم

معرفی سیبک نیشابوری

و آثارش

۲-۱- شرح احوال و افکار سیبک نیشابوری

مولانا محمد بن یحیی سیبک فتاحی نیشابوری از شاعران و نویسندگان معروف قرن نهم و معاصر شاهرخ تیموری (۷۸۹-۸۵۰) بود.

تخلص وی فتاحی است. نام خود را «سیبک» به معادل معانی آن در عربی یعنی «تفاح» بازگردانده و سپس قلب شده ی آن؛ یعنی «فتاح» را که یکی از اسمای الهی است به عنوان تخلص برگزیده است. وی هم چنین «اسراری» و «خماری» نیز تخلص می کرده است. این دو، نام یکی از کتاب های او نیز هست.^۱

اومردی فاضل، خطاط و واقف علوم بود و در کتابخانه ی بایسنقر میرزا به کتابت اشتغال داشت. او همچنین در فن عروض استاد مسلم بود و امیرعلیشیرنویبی این فن را از وی آموخت. (ذوالفقاری، ارسطو، ۱۳۸۶: ص ۲۱) دولتشاه می آورد که: «اوسخنان اکبر و استادان رابه تضمین در آثار خود می آورده است و در صنایع شعر مبالغه دارد.» (دولتشاه، ۱۳۸۲: ص ۴۱۷)

سیبک به سال ۸۵۲ هجری قمری درگذشت.

۲-۲- آثار سیبک نیشابوری

آثار او عبارتند از:

۱- شبستان نکات و گلستان لغات (شبستان خیال)

این اثر هم به نظم و هم به نثر است و موضوع آن مناظره ی گل با دف است. کتاب در بحر هزج سروده شده و تألیف آن به سال ۸۴۳ به اتمام رسیده است.

شخصی به نام محمد بهرام، مشهور به ملازاده شرحی بر آن نگاشته که سه نسخه از آن در آکادمی لنینگراد نگهداری می شود. (ذوالفقاری، ارسطو، ۱۳۸۶: ص ۱۸)

۱- رک به «خواندمیر» و «علیشیرنویبی»

۲- عروض یا تجنیسات

۳- دیوان اشعار که شامل قصاید و غزلیات است.

۴- دیوان اسراری (اسرارنامه)

این دیوان شامل اشعاری به شیوه نقیضه گویی وهم چون دیوان البسه و اطعمه، درحوزه ی مکفیات و موادنشاءزا است که اسراری نام گرفته است.

(اسراری کنایه ازحشیش و مواد وابسته بدان است.)

متن کامل دیوان اسراری درصفحات ۴۲۸-۴۸۵ کتاب " قلندریه درتاریخ " نوشته دکترمحمدرضا شفیعی کدکنی چاپ شده است^۱. اینک نمونه ای ازدیوان اسراری:

گرت «خضر»^۲ی شود رهبر به غار عاشقان^۳ یارا به شهر سبز^۴ ما بین سم — ر قند و بخارا را
بیا تجدید کن^۵ صوفی که بی دینی سبز^۶ برگی نیست کنار آب رگناباد و گلگشت مصلا را
به کسب اشتها مستعجلان غمزه ی س — اقی چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغما را
مکن اسرار خالص رابه قند و زعفران معجون به رنگ و بوی خال و خط چه حاجت روی زیبارا
نه تنها دختر ز شد ز فکر سب ز ما رسوا که عشق از پرده ی عصمت برون آرد زلیخا را
چو سبزاز سفره بگشادی مترس از امتلا صوفی که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معمارا
که دندان زدن^۷ بیتی بخوان از شعر اسراری که — ر نظم تو افشاند فلک عقد ثریا را
(ذوالفقاری، ارسطو، ۱۳۸۶: ص ۲۳)

۱- رک به: (شفیعی کدکنی)

۲- کنایه ازحشیش

۳- غار عاشقان: غاری در سمرقند که به قلندرخانه تبدیل شده بود.

۴- کنایه ازحشیش و مقصود نام دیگر نسف یا کش که نام دیگر شهر سبز بوده است.

۵- اصطلاح اهل حشیش به هر مرتبه تکرار تجدید می گفتند.

۶- یا سبزک: حشیش

۷- مصرف حشیش

۵- تعبیرنامه ی منظوم

دولت‌شاه درباره ی شعر سبیک نیشابوری می نویسد: «در صنایع شعری مبالغه دارد که بی آن سخنوری نمی کند و چون او مردی قانع بود و از ملازمت ارباب، تجنب می نمود، سخن او زیاد شهرتی نیافت والا او از سخنوران معتبر است و اشعار و مطالع او بین شعرا مذکور و دیوان او در این دیار مشهور است .» (دولت‌شاه سمرقندی، ۱۳۸۲: ص ۴۷۰) آن گاه غزل ملمع زیر را از وی نقل می کند:

توای سرخیل مهرویان چه نامی	ملک یا حور و یا رضوان کدامی؟
چو در بستان خرامی سرونازی	مهی هرگاه بر بالای بامی
مرا رخسار و زلف توست مطلوب	انیس و قوت جان در صبح و شامی
نسیم با بگذری گریب دیارش	فبلغ عند معشوق سلامی
مران از کوی او ما را رقیبا	فلایرتد سائل عن کرامی
گل اندر غنچه تر دامن بود لیک	دریده جامه ای در نیک نامی
گدای توست فتاحی مسکین	فحسبی عند اقربان احتشامی

(همان جا)

صاحب مجالس النفائس جز این وی را در فن عروض مسلم و مشهور می داند.

(علیشیرنوبی، ۱۳۶۳: ص ۱۸۸)

او جز عروض در بلاغت دستی داشته است، چنان که میان «حسن و دل» نامه هایی مبادله می شود که این نامه ها مشتمل بر صنایع معنوی و لفظی است. شاعر ابتدای هر شعر، نام آرایه را می برد و شاهدهی می آورد:

تنسیق الصفات:

فلک قدر و ملک صدر و پری رو بنفشه خط و گلخند و سخن رو